

Stop den mobilomani!

Kronikken

Utilstadeligt. Brugen af mobiltelefoner og SMS sætter rekord efter rekord og er blevet en uundværlig del af børn og unges liv. Problemet er, at mange unge mennesker har mistet evnen til at være mentalt til stede, dér hvor de fysisk befinder sig. Det er utilstadeligt.

Af Roger Buch Ph.d., cand.scient.pol., lektor i samfundsfag, Danmarks Journalisthøjskole, Århus

»Utilstadeligt« er et underligt ord, som jeg altid har oplevet som lidt uklart og diffust. Men det sidste halve års tid er det langsomt gået op for mig, hvad ordet burde betyde i den moderne verden, og det er en helt anden betydning end ordbogens forklaring. Et opslag viser nemlig, at utilstadeligt egentlig blot betyder utilladelig, altså ulovlige eller forkerte handlinger.

»Utilstadeligt« kunne imidlertid gives et nyt moderne indhold, med udgangspunkt i unge menneskers brug af mobiltelefoner, nemlig det som ordet egentlig signalerer: ikke at være til stede – utilstadeligt. Mobiltelefonen er en uundværlig del af mange børn og unges liv, hvilket jeg som far og papfar i en familie med seks børn har rig lejlighed til at iagttage. De fem ældste børn i alderen 9-16 år har alle en mobiltelefon, og nogle gange får jeg næsten indtryk af, at telefonen er hovedindholdet i deres liv. Den er med overalt: i skolen, på badeværelset, i sengen. Telefonen har indbygget vækkeur og fungerer som sådan. Nogle af telefonerne har også indbygget radio, som aflyttes i bussen, på scooteren, cyklen eller på bilens bagsæde. Telefonerne vejer under 100 gram og har selvfølgelig også kamera, så man tage fotos af vennerne eller spændende ting, man møder. Ja, der er virkelig sket noget, siden Alexander Graham Bell i 1876 opfandt telefonen, og siden de første mobiltelefoner i midten af 1980'erne kom til Danmark – med en vægt på 4-5 kilo. At bruge mobilen er for unge mennesker ofte både dagens første og dagens sidste gerning. Der siges lige godmorgen og godnat til vennerne.

Kommunikationen sker vel at mærke sjældent ved opringer, men som regel ved afsendelse af SMS'er – Short Message Service – som er små skriftlige tekstbeskeder, som sendes fra den ene mobiltelefon til den anden. Alt efter abonnement koster det 15-20 øre pr. besked eller 100-120 kr. for ubegrænset antal beskeder i en måned. Antallet af SMS'er er i de senere år eksploderet. I år 2000 blev antallet anslået til 750 mio. SMS'er, året efter var tallet steget til 1,3 mia., i 2002 blev 2 mia. nået, i 2003 4 mia. SMS'er, og i 2004 vil tallet nå op på 6-7 mia. SMS'er. Det betyder, at alle danskere fra den nyfødte til den 104-årige nu i gennemsnit sender mere end 1.000 SMS'er om året eller cirka 3 om dagen. Dette gennemsnitstal rammer dog helt ved siden af unges brug, hvor 25-50-100 SMS'er eller endnu flere om dagen ikke er ualmindeligt.

At antallet af SMS'er er tidoblet på blot fire år, skyldes dels, at flere og flere danskere har en mobiltelefon, dels – især – at vi bruger den på en anden måde. Hvor der i 1996 var 25 mobilabonnenter pr. 100 danskere, og i år 2000 63 mobilabonnenter for hver 100 danskere, er der i dag 90 abonnenter pr. 100 danskere. Men hvor der i 2000 blev talt cirka 2,6 mia. minutter i mobilene, er dette tal kun steget til omkring 5 mia. minutter i 2004. Den store stigning i antallet af mobiltelefoner har altså skabt en fordobling af antal forbrugte mobilminutter siden 2000, mens antallet af SMS'er er tidoblet – og 2004 vil være det første år, hvor antallet af SMS'er er større end antal talte minutter på mobiltelefonerne.

“
De fem ældste børn i alderen 9-16 år har alle en mobiltelefon, og nogle gange får jeg næsten indtryk af, at telefonen er hovedindholdet i deres liv. Den er med overalt: i skolen, på badeværelset, i sengen.

Bag disse imponerende vækstområder gemmer sig selvfølgelig en taber: fastnettelefonen. Efter årtiers fremgang toppede antallet af fastnetabonnenter i 2001 med i underkanten af 3,9 mio. abonnenter. Samme år krøb mobiltelefonerne netop op over 3,9 mio. abonnenter. Siden er antallet af fastnetabonnenter faldet og vil i 2004 formentlig falde ned under 3,5 mio. abonnenter, mens antallet af mobilabonnenter nærmer sig 5 mio., og om yderligere et par år vil der være flere mobilabonnenter, end der er danskere.

Hvad har denne udvikling med børn, unge og utilstadelighed at gøre? Et af mobilomaniens problemer er, at mange unge mennesker har mistet evnen til at være fuldt og helt mentalt til stede, dér hvor de fysisk befinder sig. Man sidder

TEGNING: PETER LAUTROP

og spiser aftensmad med familien, men sidder samtidig og SMS'er med veninden eller kæresten. Man sidder i bilen og taler om, hvad man passerer på vejen, men nogle når ikke lige at se det, for de har lige modtaget en SMS på telefonens flotte farveskærm. Man ser en film sammen, men jævnligt skal nogle lige opdateres om handlingen, fordi de blev distraheret af en SMS-storm. Dette er kernen i mobilverdenen og unges utilstadelighed: de er ikke til stede, opmærksomme og en fuld del af deres direkte sociale omgang med andre mennesker, fordi de samtidig holder gang i deres virtuelle mobile sociale kontakt med vennerne. En anden måde at anskue fænomenet på er, ikke at kalde de unge fraværende eller utilstadelige, men derimod at de prøver at være til stede to eller flere steder på én gang – de forsøger at være allestedsnærværende.

Men er den allestedsnærværende utilstadelighed egentlig et problem? Er det ikke blot udtryk for, at man udnytter den moderne teknologis muligheder? At unge mennesker lærer en vigtig kompetence til deres voksen- og erhvervsliv: at kunne lave mange ting på én gang – at multitasking? Er det ikke positivt, at man kan dyrke sociale relationer uden at være fysisk til stede? Kan det ikke være en fordel eller en nødvendighed i en fortravlet moderne verden, med sammenbragte familier, mange fritidsaktiviteter? Er det ikke en pris, som er værd at betale, for den tryghed, som det giver både børn og forældre, at man altid hurtigt kan komme i kontakt med hinanden?

Jo, der er ubetinget mange gode sider af mobilteknologien, men også nogle åbenbare faldgruber. For det første kan overdreven brug af SMS og mobiltelefoner være et direkte økonomisk problem, hvis brugen løber løbsk. For det andet er SMS en tidsrøver, for selv om man ofte kan multitasking, så tager det tid at læse og indtaste SMS. Mit skøn vil være, at mange børn og unge bruger en halv til to timer dagligt på mobilen, tid som altså ikke kan bruges på andre aktiviteter. Hertil kan så lægges tiden på internettet, så en til to timer dagligt er altså trukket ud af døgnets 24 timer til en aktivitet, som for en generation siden var ikke-eksisterende. Hvor kommer denne tid fra? Familien, legen, lektierne, nattesøvnen eller? – ingen ved det, men én ting er sikkert, tiden er taget fra noget andet. For det tredje og mere alvorligt kan mobilomani i enkelte tilfælde ende i en egentlig psykisk afhængighed, hvor man bruger 5-10 timer om dagen på telekommunikation. Som følge af dette er der i de seneste år dukket behandlingstilbud op til mennesker, som har et overdrevent forbrug af SMS, mobil og internet, på samme måde som der er behandlingstilbud til alkoholikere og narkomaner.

Men måske er det største problem slet ikke de ovennævnte tre meget synlige problemer, men derimod den meget mere diffuse og snigende allestedsnærværende utilstadelighed. Hvor man ser sig omgivet af mennesker, som slet ikke er til stede, men er to-tre andre steder henne. Det skal her indskydes, at det ikke alene gælder mange børn og unge mennesker, men også flere og flere voksne. Problemet er, at hvis man prøver at være allestedsnærværende, så bliver man i virkeligheden utilstadelig – ikke til stede.

Hvad kan vi gøre? For det første kan vi være opmærksomme på fænomenet og holde øje med, at problemerne ikke bliver for store eller ligefrem sygelige. For det andet kan vi diskutere problemet med hinanden og med børn og unge. For det tredje kan vi lære hinanden takt og tone. Hvor det for de fleste mennesker er uholdbart at tage mobilen frem og tale ved bordet, når man er inviteret ud at spise, er det for nogle mere accepteret lige at sende og modtage en SMS. Skal det være det?

Især forældre må overveje, hvilke regler der skal gælde for SMS i deres hjem. Om det er o.k. at medbringe telefonen i stuen eller under aftensmaden, som i mange familier er dagens eneste samlingstidspunkt for hele familien. Man kunne eksempelvis begynde med at overveje, om den 24. december kl. 18.00-21.00 burde have været mobilfri zone.

▼ Kronikken i morgen:

»Blixen, islam og kristendommen«. Mag. art. Lisa von Schmalensee skriver om Karen Blixen som udfordring og inspirationskilde.

Kronikker kan også læses på www.berlingske.dk/kronikker